

บทที่ 4

การมีส่วนร่วมทางการเมือง

" การมีส่วนร่วมทางการเมือง " เป็นหน้าที่และบทบาทหลักของพลเมืองตามแนวความคิดแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย จัดเป็นสิ่งที่ป้อนเข้าสู่ตัวระบบซึ่งอาจจะเป็นภัยการเรียกร้องซึ่งมีคุณค่า หรือ การให้การสนับสนุนต่อระบบการเมือง ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อยอมรับกันว่า การเมืองเข้าไปเกี่ยวข้องกับชีวิตของบุคคลทุกคนในระบบการเมือง ยิ่งโลกปัจจุบันมีผู้คนหนาแน่นมากขึ้น มนุษย์ต้องมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมากขึ้น และความสัมพันธ์นั้นมีลักษณะทวีความซับซ้อนขึ้นอย่างมาก การเมืองก็ยังมีผลกระทบที่สำคัญต่อชีวิตมนุษย์ การปฏิบัติหน้าที่ของระบบการเมืองจะเป็นตัวตัดสินว่า สมาชิกในสังคมจะมีความสุขและอยู่ดีกินดีเพียงใด ทั้งนี้ จึงควรมีการพิจารณาศึกษากันว่า ในระบบการเมืองนั้น ประชาชนเขาเกี่ยวข้องกับระบบการเมืองในแง่ใดบ้าง ในระดั้มือบ้าง และเพราะอะไร จอห์น ฮิวท มิลล์ เห็นว่า มนุษย์จะต้องเรียนรู้ถึงความรับผิดชอบในการเข้ามีส่วนร่วม การขาดความสามารถในการเข้ามีส่วนร่วมสามารถแสดงให้เห็นถึงการขาดความเป็นสมาชิกอย่างเต็มตัวภายในระบบนั้น¹

การพิจารณาในแง่ของการเปลี่ยนแปลงให้เป็นสมัยใหม่ของระบบการเมือง (political modernization) การขยายการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นสัญลักษณ์หนึ่งของการ เปลี่ยนให้เป็นสมัยใหม่ทางการเมือง² ในสังคมดั้งเดิมนั้น เรื่องของการเมืองการปกครองเป็นเรื่องของกลุ่มผู้นำเล็กๆเท่านั้น ชาวนา ช่าง

¹ อ้างใน Norman H. Nie and Sidney Verba, "Political Participation," in Fred I. Greenstein and N.W.Polsby (eds), The Handbook of Political Science, Volume 4 (Reading, Massachusetts : Addison Wesley, 1975), pp. 4 - 5.

² Samuel P. Huntington and Joan M. Nelson, No Easy Choice, (Massachusetts : Harvard University Press, 1976), p. 1.

ฝีมือ ท่อค้ำ ซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่อาจจะตระหนักหรือไม่ตระหนักถึงผลกระทบจากการกระทำของรัฐบาลที่มีต่อชีวิตของเขาก็ได้ แต่ที่แน่นอนก็คือ คนเหล่านี้จะไม่พยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการกระทำของรัฐบาล ซึ่งในสังคมที่เป็นสมัยใหม่จะมีลักษณะตรงกันข้าม คือ ในรัฐที่มีความเป็นสมัยใหม่จะมีการยอมรับและให้ความสำคัญแก่หลักการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นของพลเมือง แม้ว่ารูปแบบและลักษณะของการมีส่วนร่วมนั้นจะแตกต่างกันไปก็ตาม

ในหนังสือได้พิจารณาถึง ระเบียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชากรวิจัย และพิจารณาในรายละเอียดเกี่ยวกับรูปแบบของการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบต่างๆ ตลอดจนลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองว่าเป็นไปในลักษณะของการมีส่วนร่วมด้วยความสำนึกของตนเอง หรือ การมีส่วนร่วมโดยการถูกชักจูงระดมหลังจากผู้อื่น

การเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน และ การเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชน

ถึงแม้ว่าการเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนจะมีได้เป็นการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง ในความหมายของ ความพยายามที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในระบบการเมือง แต่สำหรับในชุมชนชนบท การเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนอาจพิจารณาได้ว่าเป็นการกระทำอันเกี่ยวกับเรื่องส่วนรวมที่ใกล้ชิดที่สุด ซึ่งอาจเป็นพื้นฐานของการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในระดักวางต่อไปได้ ส่วนการเป็นสมาชิกกลุ่มในชุมชนนั้น เป็นการรวมตัวของประชาชนทั่วไปในระดักลางที่สุดที่บุคคลสามารถเข้ามีส่วนร่วมได้ และกลุ่มเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานของการเข้ามีส่วนร่วมในคานต่างๆในสังคม รวมทั้งการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่อไป

จากผลการวิจัยนี้พบว่า ประชากรวิจัยร้อยละ 74.7 ทราบดีว่าในหมู่บ้านของเขามีกลุ่ม สหกรณ์ และคณะกรรมการต่างๆ ส่วนอีกร้อยละ 25.3 ทราบว่าไม่รู้จักกลุ่มเหล่านี้ แต่เมื่อถามถึงการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มเหล่านั้น ตามตารางที่ 12 จะเห็นได้ว่า ผู้ที่เข้าเป็นสมาชิกของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในหมู่บ้านมีเพียง ร้อยละ 22.4 เท่านั้น ขณะที่อีก ร้อยละ 76.9 ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มใดเลย

ตารางที่ 12
การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆ

รูปแบบของการมีส่วนร่วม	เคย		ไม่เคย	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม	70	22.4	240	76.9
การเข้าร่วมในการพัฒนาชุมชน	239	76.6	73	23.4
การติดต่อกับทางราชการ	25	8.0	287	92.0
การติดต่อกับนักการเมือง	9	2.9	302	96.8
การรับฟังการหาเสียง	171	54.8	141	45.2
การช่วยเหลือในการหาเสียง	34	10.9	275	88.1
การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง*	209	83.6	41	16.4

หมายเหตุ

- ร้อยละ คิคจากจำนวนเต็ม 312 คน

* ผู้ที่อายุต่ำกว่า 20 ปีซึ่งไม่ต้องตอบในข้อนี้ จำนวน 62 คน (ร้อยละ 19.9)

การร้อยละจึงคิคจากจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 250 คน

เหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องมาจาก ลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมของคนไทยทั่วไปที่ไม่ชอบการรวมกลุ่ม มีลักษณะปัจเจกชนนิยมสูง และกลุ่มต่างๆในชุมชนยังไม่สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่สมาชิกของกลุ่มอย่างเห็นได้ชัดพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้ชาวบ้านเข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่ม นอกจากนี้ ชาวบ้านบางส่วนยังอาจมีความรู้สึกว่าคุณไม่มีความรู้ความสามารถพอที่จะทำประโยชน์ให้แก่กลุ่มได้ และเห็นว่าการเป็นสมาชิกของกลุ่มเป็นเรื่องของผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีฐานะดีเท่านั้น

ส่วนในประเด็นของการเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชน เช่น ร่วมในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน ฯลฯ ร้อยละ 76.6 ของประชากรวิจัยตอบว่าเคยเข้าร่วมกับชาวบ้านอื่น ๆ ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนา ซึ่งจัดว่าเป็นจำนวนที่มากพอสมควร การเข้าร่วมในกิจกรรมประเภทนี้อาจแสดงถึงระดับความผูกพันกับชุมชนของบุคคลได้ กิจกรรมเหล่านี้สามารถสร้างประโยชน์ให้แก่หมู่บ้านและตนเองอย่างเห็นได้ชัด เช่น การขุดบ่อน้ำ สร้างถนน สร้างสะพาน ฯลฯ ซึ่งสามารถจัดเป็นแรงจูงใจให้ชาวบ้านส่วนใหญ่เข้าร่วมกิจกรรมได้มาก นอกจากนี้ การร่วมมือช่วยเหลือกันเป็นครั้งคราวนั้นยังสอดคล้องกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคมชนบทไทยในการร่วมมือให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การลงแขกเพื่อการเก็บเกี่ยวพืชผล เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนประเภทนี้ยังมีลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการเมืองน้อย และความต้องการการริเริ่มหรือแรงจูงใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมไม่มากนัก ถ้าพิจารณาตามแนวความคิดของเจมส์ บาร์เบอร์ เกี่ยวกับโอกาส ทรัพยากร และแรงจูงใจในการเข้ามามีส่วนร่วมแล้ว โอกาสที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้มีอยู่มาก เพราะ เป็นกิจกรรมที่ทำกันในท้องถิ่นนั้นและมักจะเกิดขึ้นในช่วงที่ชาวบ้านส่วนใหญ่มีเวลาว่างอยู่ ทรัพยากรที่จำเป็นของใช้ก็ไม่มากนัก เพราะไม่ต้องใช้เงินทองใด ๆ นอกจากร่างกายและเวลา ส่วนแรงจูงใจนั้น คือ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากผลของกิจกรรมนั้น ๆ เช่น ถ้าร่วมกันขุดบ่อน้ำก็จะได้น้ำใช้ ถ้าร่วมกันทำถนน ก็จะไปไหนมาไหนได้สะดวกขึ้น เหล่านี้จัดเป็นแรงจูงใจที่มากพอ

การติดต่อเฉพาะ

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปของการติดต่อเฉพาะ (contacting) นี้ มีลแบริทเห็นว่า โดยธรรมชาติแล้ว เกือบจะไม่มีลักษณะเป็นการเมือง กล่าวคือ เป็นการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล หรือ นักการเมือง ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง อันเป็นเรื่องที่จะมีผลโดยตรงกับผู้ที่ติดต่อนั้นเท่านั้น เช่น ปี ฐูหาที่เรียนของลูก ปัญหาถนนที่ตัดผ่านหน้าบ้าน ฯลฯ นอร์แมน ไนซ์ เห็นว่ากิจกรรมประเภทนี้เป็น " การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแคบ " (parochial participation) และ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบนี้จะมีอิทธิพลไม่มากนัก¹ และต้องการความริเริ่มไม่น้อย เนื่องจากต้องเลือกโอกาสที่จะเข้ามีส่วนร่วม กำหนดเป้าหมาย เนื้อหาสาระ และผู้ที่จะไปติดต่อกับตนเอง

ในการวิจัยนี้ได้สอบถามถึงการติดต่อเฉพาะในสองประเด็น คือ การติดต่อร้องเรียนขอความช่วยเหลือจากข้าราชการที่อำเภอ ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ และการไปพบนักการเมือง เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ "หัวคะแนน" เพื่อขอให้ช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ จากข้อมูลความถี่ครั้งที่ 12 ชาวบ้านจำนวนเล็กน้อยเท่านั้นที่เคยรวมในกิจกรรมประเภทนี้ คือ ร้อยละ 8.0 เคยไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากข้าราชการที่อำเภอ และ ร้อยละ 2.9 เคยไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากนักการเมือง

การไปติดต่อขอความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลหรือนักการเมืองนี้ ต้องอาศัยทรัพยากรมากพอสมควร โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เงิน เนื่องจากต้องใช้จ่ายเพื่อการเดินทางจากหมู่บ้านไปยังอำเภอหรือจังหวัด ต้องเสียเวลาเพื่อไปติดต่อ โอกาสที่ข้าราชการปลัดนักการเมืองจะเข้ามาถึงหมู่บ้านเพื่อรับการติดต่อ

¹ Nie, " Political Participation," p. 8.

ร้องเรียนในปัญหาต่าง ๆ จากชาวบ้านนั้นเมื่อไม่บ่อยครั้งนัก ในคำมั่นแรงจริงใจ ซึ่งน่าจะได้อรรถกถาความที่บรรเทาความเดือดร้อนที่เผชิญอยู่ แต่คนไทยโดยทั่วไปมักยอมรับสภาพความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นกับตน โดยคิดว่าเป็นเรื่องของโชคชะตา และเวรกรรมของตน จึงพยายามแก้ไขด้วยตนเองหรือไม่ก็ยอมรับสภาพนั้นไปหรือขอความช่วยเหลือจากเพื่อนบ้านด้วยกัน จะเห็นได้จาก คำตอบต่อคำถามที่ว่า " เมื่อหาเมื่อเรื่องเดือดร้อนเช่น เกิดโรคพิษ ฆ่าตัวได้ราคาทำ ฯลฯ ท่านคิดว่า ทนจะแก้ไขด้วยวิธีใด " ร้อยละ 30.1 ตอบว่า หาทางแก้ไขเองในกลุ่มเพื่อนบ้าน ร้อยละ 30.8 จะติดต่อหาทางแก้ไขกับผู้ใหญ่บ้านหรือกรรมการหมู่บ้าน แต่ผู้ที่จะไปร้องเรียนติดต่อกับข้าราชการที่อำเภอมีเพียง ร้อยละ 10.9 และ ร้อยละ 2.2 เท่านั้นที่จะไปติดต่อขอความช่วยเหลือ หรือ ร้องเรียนต่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสมาชิกสภาจังหวัด ยิ่งกว่านั้น คนไทยทั่วไปมีความเคารพยำเกรงต่อข้าราชการ ตลอดจนนักการเมืองในฐานะที่เป็น "เจ้านาย" มาแต่เดิม และในชนบท ก็ยังมีลักษณะความสัมพันธ์แบบเจ้าขุนมูลนายเช่นนี้อยู่โดยทั่วไป ทำให้แรงจริงใจที่จะไปพบ หรือไปติดต่อมือยื่นก่อนขางค์ หากจะไปติดต่อขอความช่วยเหลือใด ๆ ก็ต้องการความวิริริเริ่มอย่างมาก หรือ มีความเดือดร้อนความจำเป็นอย่างมากจริง ๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิจกรรมอันเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

กิจกรรมประเภทนี้ หมายถึง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การฟังการหาเสียง และ การช่วยเหลือในการหาเสียง ซึ่งเป็นการมีส่วนร่วมที่ตรงกับความหมายที่ว่า เป็นการพยายามมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล ขอบเขตของผลการเลือกตั้งนั้นกว้างขวางและมีอิทธิพลเหนือการดำเนินงานของระบบการเมือง นั่นคือ การแต่งตั้งและถอดถอน ผู้ตัดสินใจในระบบการเมืองได้ อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากิจกรรมเหล่านี้จะเป็นการมีส่วนร่วมที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมด แต่กิจกรรมแต่ละอย่างมีความแตกต่างกันอยู่ ทั้งในด้านโอกาส ทรัพยากร และแรงจูงใจของบุคคลที่จะเข้ามีส่วนร่วม ดังนั้นจึงควรจะได้พิจารณาแยกกันไป

จากข้อมูลตามตารางที่ 12 ในส่วนที่เกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผลการวิจัยพบว่า ร้อยละ 83.6 ของประชากรวิจัยที่มีอายุสูงกว่า 20 ปี ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิ์ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เคยไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระคับใดระคับหนึ่ง คือ ระคับท้องถิ่น (สมาชิกสภาจังหวัด) หรือ ระคับชาติ (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) ผู้ที่ไม่เคยไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเลยมี ร้อยละ 16.4 ของผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง (ร้อยละ 19.9 ของประชากรวิจัยทั้งหมดที่มีอายุไม่ถึง 20 ปี จึงไม่มีสิทธิ์ในการเลือกตั้ง) จึงจะเห็นได้ว่า เป็นอัตราการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งที่สูงมาก

ส่วนผู้ที่ระบุว่า เคยไปฟังการหาเสียงเลือกตั้งนั้น มีจำนวนน้อยกว่าผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง คือ มีเพียงร้อยละ 54.8 เท่านั้น และสำหรับการช่วยหาเสียง ผู้ที่ตอบว่าเคยช่วยผู้สมัครเข้ารับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกสภาจังหวัดหาเสียง หรือ ชักชวนให้ผู้อื่นไปลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครที่ตนสนับสนุน ยังมีจำนวนน้อยลงไปอีก คือ ร้อยละ 10.9

ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับการศึกษาของนักวิชาการในต่างประเทศหลายคน เช่น ซิกนีย์ เวอร์บา และ นอร์แมน ไนย์ ซึ่งทำการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองในหลายประเทศ เช่น ออสเตรเลีย อินเดีย ญี่ปุ่น สหรัฐ ฯลฯ

ตารางที่ 13

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งใน 7 ประเทศ

ประเทศ	การมีส่วนร่วมทางการเมือง			ประชากรวิจัย
	ไปเลือกตั้ง	ฟังการหาเสียง	ช่วยหาเสียง	
ออสเตรเลีย	85	27	10	(1769)
อินเดีย	48	14	6	(2637)
ญี่ปุ่น	93	50	25	(2657)
เนเธอร์แลนด์	77	9	10	(1746)
ไนจีเรีย	56	-*	-*	(1799)
สหรัฐอเมริกา	63	19	25	(2544)
ยูโกสลาเวีย	82	45	45	(2995)

หมายเหตุ * ไม่ได้ทำการสำรวจการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบนี้ในไนจีเรีย

ที่มา : Sidney Verba and Norman H. Nie , " Political Participation" in Fred I. Greenstien and Nelson W. Polsby (eds) Handbook of Political Science (Reading, Mass.: Addison - Wesley, 1975), 4 , pp.24 - 25.

จากการศึกษาเบื้องต้นของ เสรีน ปุณณะหิตานนท์ และ แน่งน้อย
 นะมาตร์ พบว่า นอกจากการมีส่วนร่วมโดยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งแล้ว
 การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ เช่น การช่วยโฆษณาหาเสียง
 การบริจาคเงินช่วยพรรคการเมือง ฯลฯ ยังอยู่ในวงจำกัดมาก นอร์แมน ไบย์
 อธิบายว่า การลงคะแนนเสียงมีความแตกต่างจากกิจกรรมการเมืองอื่นๆ คือ
 ต้องการความริเริ่มเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะประชาชนมีโอกาสทำการเลือก
 ings ได้โดยการอำนวยความสะดวกของรัฐบาล ทรัพยากรที่จะใช้ก็ไม่มาก ทั้งทาง
 ด้านความรู้ ทักษะ และเงิน ผู้ที่ไม่มีความรู้เลยก็สามารถลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง
 ได้ โดยมีการแนะนำวิธีการอย่างละเอียดจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและนักการเมืองที่
 เข้ามาหาเสียง และไม่จำเป็นต้องใช้เงิน ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง
 แต่อย่างใด ในด้านแรงจูงใจนั้น แม้ว่าประชาชนทั่วไปจะมีความสนใจทางการเมือง
 เมืองต่ำ และความรู้อีกว่าเป็นหน้าที่ที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง (civic
 obligation) ก็ต่ำ แต่ผลจากการประชาสัมพันธ์อย่างหนักในช่วงก่อนการ
 เลือกตั้ง จากเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล ตลอดจนการชักชวนจากนักการเมืองที่เข้าไป
 หาเสียงกับชาวบ้านนั้น ก็มีน้ำหนักพอที่จะเป็นแรงจูงใจให้ไปลงคะแนนเสียง
 จึงกล่าวได้ว่า ประชาชนในชนบทมีทั้งโอกาสและแรงจูงใจพอที่จะเข้ามีส่วนร่วม
 ทางการเมืองในรูปแบบของการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และยังเป็นรูปแบบ
 การเข้ามีส่วนร่วมที่ไม่ต้องใช้ทรัพยากรซึ่งชาวชนบทมีอยู่จำกัดอยู่แล้ว

ส่วนการไปฟังการหาเสียงนั้น เป็นกิจกรรมที่แสดงถึงความสนใจทาง
 การเมืองโดยทั่วไปและโดยเฉพาะเจาะจงต่อการเลือกตั้ง โดยทั่วไปในชนบท
 โอกาสที่จะได้รับฟังการหาเสียงนั้นมีไม่มากเท่าในชุมชนที่มีผู้คนหนาแน่น เนื่องจาก
 ผู้จัดการหาเสียงซึ่งก็คือผู้สมัคร เข้ารับการเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัคร
 เข้ารับการเลือกตั้ง ต้องคำนึงถึงผลที่จะได้จากการไปหาเสียงเป็นสำคัญ ดังนั้น
 ในการเลือกตั้งครั้งหนึ่งๆ ประชาชนในหมู่บ้านที่มีประชากรหนาแน่นไม่มากนัก อาจ

ไม่มีโอกาสได้ฟังการหาเสียงอย่างเป็นทางการ หรือไม่ก็มีโอกาสเพียงครั้งเดียว ส่วนการที่จะเดินทางจากหมู่บ้านเพื่อไปฟังการหาเสียงที่อื่นนั้น ต้องอาศัยทรัพยากร คือ เงิน และแรงจูงใจ คือ ความสนใจที่สูงเป็นพิเศษทีเดียว ดังนั้น จึงไม่น่าแปลกใจที่จำนวนผู้ที่เคยไปฟังการหาเสียงนั้น มีน้อยกว่าผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงอยู่มาก

เมื่อพิจารณาถึง การช่วยเหลือในการหาเสียงเลือกตั้ง ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเลือกตั้งนั้น เป็นกิจกรรมที่ยากและต้องการความริเริ่มมากกว่าสองประเภทแรกมาก การช่วยหาเสียงในระบบการเมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชนบท จะมีที่มาจากความรู้จักคุ้นเคยกันเป็นการส่วนตัว มากกว่าความเห็นด้วยสนับสนุนนโยบายและอุดมการณ์ ดังนั้น โอกาสในการช่วยหาเสียงจึงมีไม่มากนัก ครอบคลุมประชาชนในชนบทที่ไม่ได้มีทรัพยากรที่จะช่วยในการหาเสียงมากนัก เช่น เงิน ความรู้ และแรงจูงใจ นอกจากความรู้จักส่วนตัวแล้ว คนไทยทั่วไปก็ยังไม่รู้สึกว่าการเมืองเกี่ยวข้องกับชีวิตของตนมากจนเกิดความพยายามที่จะช่วยสนับสนุนนโยบายหรือการกระทำที่เห็นว่าจะเป็นประโยชน์แก่ตน

ระดมการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เมื่อพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆแล้ว จะได้ศึกษาถึงระดับของการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยเฉลี่ยของประชาชนในชนบท โดยพิจารณาจากประสบการณ์ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆของแต่ละบุคคล แล้วนำมาจำแนกประชากรวิจัยออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีสูง กลาง และต่ำ ซึ่งได้คำนึงถึงความยากง่ายของการมีส่วนร่วม ความต้องการ ความริเริ่มและแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมในแต่ละรูปแบบ เป็นสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า ประชากรวิจัยส่วนใหญ่ คือ ร้อยละ 48.4 เข้ามีส่วนรวมทางการเมืองในระดับต่ำ ร้อยละ 46.8 จัดอยู่ในกลุ่มที่มีการมีส่วนรวมทางการเมืองในระดับปานกลาง และผู้ที่เข้ามีส่วนรวมทางการเมืองในระดับสูงมีเพียง ร้อยละ 4.8 เท่านั้น ดังที่ได้แสดงไว้ในตารางที่ 14

ตารางที่ 14
ระดับของการมีส่วนรวมทางการเมือง

ระดับการมีส่วนรวมทางการเมือง	จำนวน	ร้อยละ
สูง	15	4.8
ปานกลาง	146	46.8
ต่ำ	151	48.4
รวม	312	100

ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง : การมีส่วนร่วมด้วยความสำนึกของตนเอง
และการมีส่วนร่วมโดยการชักจูงระดมพลัง

ดังที่กล่าวมาแล้วในส่วนที่เกี่ยวกับแนวความคิดว่า ในประเทศกำลังพัฒนา การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆกันนั้น ไม่ได้เกิดจากความสำนึกของตนเองเกี่ยวกับ บทบาทในการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลแต่เพียงอย่างเดียว แต่อาจมาจากการชักนำหรือระดมพลังจากผู้อื่นก็ได้

ในชนบทของไทย ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่น่าสนใจหากการศึกษา เพื่อจะได้ทราบว่า การเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในชนบทนั้น เป็นไปโดยที่ใดตระหนักถึงความสำคัญและมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของภารกิจระดับท้องถิ่นของตนเอง หรือ การเข้ามีส่วนร่วมนั้นเป็นไปโดยการชักนำของผู้อื่น ผู้เข้ามีส่วนร่วมไม่ได้มีจุดมุ่งหมายของตนเอง เพื่อที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของระบบการเมือง

จากผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาจากการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบต่างๆทุกรูปแบบ ผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมด้วยความสำนึกของตนเอง เช่น โดยการเห็นความสำคัญ เห็นประโยชน์ หรือสนใจ มีจำนวนสูงกว่าผู้ที่เข้าร่วมโดยการชักจูงระดมพลัง เช่น มีเพื่อนบ้านมาชักชวน หรือข้าราชการมาบอกให้ไปเล็กน้อย ซึ่งในตารางที่ 15 ผู้ที่ตอบว่าไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพราะคนรู้จักกันหรือเพื่อนบ้านมาชักชวน หรือไปเพราะอาสาสมัครใจอย่างอื่นๆ มีจำนวนร้อยละ 34.4 ขณะที่ผู้ที่ไปลงคะแนนเสียงเพราะต้องการไปใช้สิทธิ์ที่ตนมีอยู่ตามระบอบประชาธิปไตย หรือเพราะอยากได้คนที่จะทำประโยชน์แก่หมู่บ้านเป็นตัวแทนของตน มีจำนวนร้อยละ

ตารางที่ 15
การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบต่างๆ
จำแนกตามลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วม

รูปแบบของการมีส่วนร่วม	ด้วยความสำนึกของตนเอง		โดยการชักจูงระดมพลัง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม	40	12.8	32	10.3
การเข้าร่วมในการพัฒนาชุมชน	148	47.5	91	29.1
การติดต่อกับทางราชการ	19	6.1	6	1.9
การติดต่อกับนักการเมือง	6	1.9	4	1.3
การรับฟังการหาเสียง	91	29.1	80	25.4
การช่วยเหลือในการหาเสียง	18	5.8	19	6.1
การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง	123	49.2	86	34.4

หมายเหตุ ร้อยละคิดจากจำนวนเต็ม 312 คน

ผู้ที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปีซึ่งไม่ตอบในข้อนี้ จำนวน 62 คน (ร้อยละ 19.9)
การร้อยละจึงคิดจากจำนวนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง 250 คน

ตารางที่ 16
ลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง	จำนวน	ร้อยละ
มีส่วนร่วมด้วยความสำนึกของตนเอง	120	38.8
มีส่วนร่วมแบบไม่แน่นอน	124	39.7
มีส่วนร่วมโดยการชักจูงระดมพลัง	67	21.5
รวม	312	100

เมื่อพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยภาพรวมทุกรูปแบบ จะสามารถจำแนกลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยความสำนึกของตนเอง การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการชักจูงระดมพลัง และ ลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่แน่นอน ซึ่งสามารถจำแนกประชากรวิจัยออกเป็นสามกลุ่มตามลักษณะดังกล่าวนี้ โดยพิจารณาจากแรงจูงใจในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่างๆประกอบกัน

จากตารางที่ 16 บอกรายละเอียดว่า กลุ่มที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ด้ยความสำนึกของตนเอง และ กลุ่มที่มีลักษณะการเข้ามีส่วนร่วมแบบสับสนไม่แน่นอน มีจำนวนใกล้เคียงกัน คือ ร้อยละ 38.8 และ 39.7 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการชักจูงระคมพลัง มีจำนวนร้อยละ 21.5 ซึ่งก็เป็นจำนวนที่ไม่น้อยเช่นกัน

สรุป

การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนชนบทนั้น ประชากรส่วนใหญ่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับค่อนข้างต่ำ โดยเข้าร่วมในรูปแบบของการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและเข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบอื่นๆ ถ้าพิจารณาจากลักษณะของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งแบ่งเป็น การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้ยความสำนึกของตนเอง การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการชักจูงระคมพลัง และ การเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่ไม่แน่นอน แล้ว พบว่า จำนวนผู้ที่เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองด้ยความสำนึกของตนเองและเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในลักษณะที่ไม่แน่นอนมีจำนวนมากพอๆกัน และ ผู้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการชักจูงระคมพลังมีจำนวนน้อยกว่าสองประเภทแรก.